

ՔԱՐՈԶԽՈՍԱԿԱՆ

Տ. ԽԱԺԱԿ ԿՐՔԵՂԻՍԿԱՆՈՂՈՍ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ ԽՕՍՈՒԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱՄՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ (3 Նոյեմբերի 2002 թ.)

*«Չկայ ծածուկ բան մը, որ չյայտնուի եւ ոչ ալ գաղտնի բան մը,
որ չգիտցուի եւ ի յայտ չգայ» (Ղուկ., ԺԲ. 2):*

«Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն»:

Մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի այս խօսքը, առնուած այսօրուայ Ճաշու Անտարարանէն, անգամ մը եւս կու գայ մեզի յիշեցնելու աստուածային գոյութեան, իրականութեան եւ ճշմարտութեան այդ հասկացողութիւնը մեր կեանքէն ներս իբրեւ մարդ արարածներ:

Հաւաքացեալին համար Աստուած վարագոյրին երեւ ծածկուած էութիւն մը չէ եւ ճշմարիտ ըլլալը գաղտնի բան մը չէ: Մինչ անաստուածը կը մերժէ ընդունիլ Աստուածութեան իրականութիւնը, իսկ գնտարիկը կ'ուրանա զԱյն փաստելով, որ չի գիտեր, հաւաքացեալը, ճշմարիտ հաւաքացեալը կ'ընդունի Անոր բացարձակապէս ճշմարիտ եւ իրական ըլլալը:

Քրիստոս՝ մեր Տէրը, կը նմանցնէ Աստուածութեան իրականութիւնը աշխարհի վրայ դրուած վառուող մոմի մը եւ բոլորին համար վառուող այդ մոմը տեսանելի է: Մարդ կամ պէտք է կոյր ըլլայ եւ կամ ալ միանգամայն իրականութիւնը եւ ճշմարտութիւնը մերժող անձ մը պէտք է ըլլայ՝ ըսելու համար, թէ ինքը աշխարհի վրայ վառուած մոմը չի տեսներ եւ այդ մոմը իրեն համար անտեսանելի է:

Մարդկութեան պարմութեան ընթացքին Աստուած մէկէ աւելի անգամներ պարեհութիւն տուած է մարդկութեան, որպէսզի մարդ արարածը տեսնէ, զգայ Աստուծոյ ներկայութիւնը իր կեանքէն ներս, ինչպէս աշխարհի վրայ վառուող մոմը կը տեսնուի կոյր չեղող անձի մը կամ անհարի մը կողմէ: Տիեզերքի Արարիչը մարդկութեան նախահայրերուն՝ նահապետներուն եւ Հին Կտակարանի սրբազան անձնատրութիւններուն, ինչպէս նաեւ մարգարէներուն միջոցաւ յաճախ յայտնած է ինքզինքը, բայց երբեմն մարդ արարածը աստուածային այդ յայտնութիւնը իր ազատ կամքի միջոցաւ չէ կրցած ընդունիլ կամ չէ կրցած տեսնել:

2000 տարիներ առաջ Աստուած Ինքը Իր Միածին Որդիին՝ Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ յայտնուեցաւ, եղաւ մեզ հետ, ապրեցաւ մեզ հետ՝ ցոյց տալու համար անգամ մը եւս, թէ Աստուած մեզ հետ է, թէ մեզմէ ամէն մէկը աստուածային պարկերի նման ստեղծուած է եւ այդ պարկերը մեզմէ կը սպասուի իբրեւ անհարկներ, իբրեւ մարդ արարածներ պահել եւ պահպանել կամ աւելի ճիշդը՝ Աստուծոյ ներկայութիւնը, Աստուծոյ պարկերը մեր մէջը վերականգնեցնել: Լոյսը, ճրագը տեսանելի դարձնել մեր կեանքէն ներս, մեր առօրեայ կեանքէն ներս:

Աստուածային յայտնութեան այդ ճշմարտութիւնը դարեր շարունակ մարդը փնտրած է եւ ահաւասիկ Քրիստոսի ներկայութեամբ կը զգար եւ կը տեսնէր, թէ Աստուած հեռու ապրող, հեռուն գնալով վարագոյրին ետեւ պահուած ճշմարտութիւն չէ, Աստուած այսպէս է, այս պահուն մեզ հետ է, միշտ մեզ հետ է, երբ մենք մարդ արարածներս կը զգանք Իր ներկայութիւնը, կ'ապրինք Իր ներկայութիւնը մեր կեանքէն ներս իբրեւ անհատներ, իբրեւ հաւաքականութիւն, իբրեւ ազգ, իբրեւ ժողովուրդ:

Դէպի լոյս շարժեցան մեր հայրերը, հայ ժողովուրդի գաւակները: 1700 տարիներ առաջ երբ մեր ժողովուրդի գաւակները ընտրեցին լոյսի ճանապարհը եւ, փա՛հք Աստուծոյ, 1700 տարիներ շարունակ հայ ժողովուրդը, հայը այդ լոյսի ճանապարհին վրայ շարունակեց իր երթը՝ հակառակ մեր պատմութեան ելեւէջներուն, հակառակ դժուարութիւններուն, հակառակ խաչելութիւններուն եւ գողգոթաներուն, եղեռներուն:

Մեր ժողովուրդը՝ հայ ժողովուրդը, միշտ լոյսի ճանապարհի վրայ քալելով, դէպի լոյսը, դէպի Աստուած եւ դէպի յաւիտեանականութիւն քալեց: Այդ ճանապարհը՝ դէպի լոյս տանող մեր հայրերու ճանապարհը, դէպի կեանք տանող, քալեցին նաեւ կարգ մը հայրենաբնակ երիտասարդներ եւ ի մասնաւորի անցնող այն օրերուն, երբ մեր Հայրենիքի մէջ կրօնքը եթէ ոչ հալածանքի, գէթ արհամարհանքի առարկա էր մեր կեանքէն ներս:

Այդ երիտասարդներէն ոմանք արժանի գրնուեցան հասկնալու Եկեղեցու վերադասութեան պաշտօնը եւ երեք տարիներ առաջ անոնցմէն՝ այդ երիտասարդներէն լոյսը տեսնող, լոյսին ճանապարհին վրայ հաւաքարիմ ընթացող այդ երիտասարդներէն ամենէն արժանաւորը բարձրացաւ Լուսաւորչի գահին վրայ, երբ աշխարհի ամեն կողմերէ հաւաքուած Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պատգամատուներ ազգային-եկեղեցական ժողովի ընթացքին իրենց ձայներով ընտրեցին ազգիս Ամենայն Հայոց Հայրապետը, Հովվապետը ազգիս հայոց:

Եւ այսօր, սիրելիներ, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին, ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի, կը փոսախմբէ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի 132-րդ յաջորդի գահակալութեան երրորդ տարեդարձը: Այո՛, ճիշդ երեք տարիներ առաջ նորընտրի Հայրապետը Ամենայն Հայոց Իջման այս Մեղանի առջեւ Իր ուխտը դէպի Աստուած, դէպի Լոյս, դէպի ճշմարտութիւն, դէպի Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Սրբազան Աւանդութիւն եւ հայ ժողովուրդի բոլոր նուիրական արժեքները՝ իր ուխտը վերանորոգեց իբրեւ ամենաբարձր սպասաւորը՝ Հայրապետը Ամենայն Հայոց: Եւ, ահաւասիկ, այդ շատ կարճ ժամանակամիջոցին արդեն մեր երիտասարդ եւ կորովի Հայրապետը՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պապրիարք եւ Կաթողիկոսը Ամենայն Հայոց, իր ժրաջան գործունեութեամբ հանդէս կու գայ հարուստ արդիւնքներով: Որոնք զարմանալի են մանաւանդ այս օրերուն, երբ մեր Հայրենիքը նիւթական տեսակետէն նոր սկսած է ոտքի կենալ:

Մենք կ'ուզենք այսպէս անդրադառնալ միայն մի քանի օրինակների այդ շատ երկարատեւ շարքէն, որ Վեհափառ Հայրապետը անցնող երեք տարիներու ընթացքին իր առաջնորդութեամբ, իր հայրապետութեամբ կարողացաւ իրագործել հայ ժողովուրդի, Հայ Եկեղեցւոյ կեանքէն ներս: Այդ գործունեութիւնները կը կապարտուին առանց թմբկի եւ շեփորի, հանդարտութեամբ եւ յաճախ առանց շոնդալից յայտարարութիւններու:

Անցնող երեք տարիներու ընթացքին արտասահմանի զանազան երկիրներէն, Հայրենիքի զանազան շրջաններէն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին եկող ուխտաւորներ ականաւորես կ'ըլլան բազում շինարարական աշխատանքներու, որոնք կը կատարուին Մայր Աթոռէն ներս, Մայր Աթոռի շուրջ եւ ամբողջ Հայաստանի տարածքին:

Վեհափառ Հայրապետը արդէն քանի նոր տաճարներ, նոր եկեղեցիներ օծեց եւ դեռ քանի՜ ու քանի՜ նոր տաճարներ պիտի օծէ եւ կամ հին՝ վերաբացուող տաճարներու իր օրինութիւնը պիտի շնորհէ: Այս ամբողջը ցոյց կ'ուրայ վերակոթողմը Հայ Եկեղեցւոյ կեանքէն ներս:

Անցնող դարը՝ 20-րդ դարը, ընդհանրապէս աշխարհի եւ ի մասնաւորի հայ ժողովուրդի համար եղաւ դժուարին դար մը եւ կամ նոյնիսկ, կրնանք ըսել, սեւ ամպերով ծածկուող, եղեռներով եւ փառապաւնքներով լեցուն դար մը, եւ մենք գիտենք, թէ 20-րդ դարու ընթացքին մեր Հայ Եկեղեցւոյ հոգեւորականութեան 100-էն աւելի քան 98-ը նահապակուեցան, նահապակուեցան եղեռնի ընթացքին, նահապակուեցան սովեւրական օրերուն անաստուածներու ձեռքերով: Եւ այսպէս, աւելի քան 6000 հայ հոգեւորականներ իրենց կեանքը զոհեցին հայոց հաւաքքին համար, Հայ Եկեղեցիին համար եւ Հայ Եկեղեցւոյ Մայրը հանդիսացող այս սքանչելի հաստատութեան՝ Սուրբ Էջմիածնայ համար:

Եւ ահաւասիկ մեր ժողովուրդը Հայաստանի զանազան շրջաններու մէջ, արտասահմանի ամբողջ տարածքին կարօքը ուներ եւ կարօքը ունի հոգեւոր առաջնորդութեան: Վեհափառ Հայրապետի գլխաւորութեամբ, իր իմաստուն առաջնորդութեամբ մենք կը տեսնենք, թէ անցնող երեք տարիներու ընթացքին երիտասարդներու հոյլ մը կու գայ ուխտելու եւ դառնալու զինուորեալ միաբաններ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ այս Սուրբ Աթոռին՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին:

Ահաւասիկ բազում թիւով հայ երիտասարդներ այս անցնող երեք տարիներու ընթացքին ձեռնադրուեցան, եւ ժառանգաւորներ եւ աւելի ճիշդ՝ անոնք, որոնք ընծայացուներ են ապագային ձեռնադրուելու, անոնք թիւը օրէ օր կ'աճի, օրէ օր կը բազմանայ: Արդէն Գեորգեան Ղոզնոր Ընծարանի աշակերտներու թիւը գրեթէ բառապարկուած եւ աւելի մեծ թիւով աշակերտներ կը սպասեն գալու եւ միանալու: Սեւանի Դպրանոցի համբաւը կը տարածուի ամեն կողմ՝ ուրախութիւն եւ յոյս ներշնչելով մեր ժողովուրդի զաւակներուն ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի:

Այս բոլորը կը կատարուին, որովհետեւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ունի իմաստուն եւ տեսիլք ունեցող ղեկավար մը՝ Հայրապետ մը, որ գիտէ իր տեսիլքը գործի վերածել: Եւ մենք՝ Հայ Եկեղեցւոյ զաւակներս եւ սպասաւորներս, ուրախութեամբ եւ Աստուծոյ փառք տալով այդ արդիւնքը կը վայելենք եւ այդ արդիւնքի համար Աստուծոյ փառք կուրանք: Եւ նաեւ այս անցնող երեք տարիներու ընթացքին Վեհափառ Հայրապետը առանց հոգնելու իր հայրապետական գաւազանը ձեռին կ'այցելէ ամեն տեղ, ամեն թեմեր, ամեն շրջաններ Հայաստան, Արցախ եւ ի Սփիւռս աշխարհի:

Ուր որ կ'երթայ Վեհափառ Հայրապետը, ոչ թէ միայն Էջմիածնի օրհնութիւնը կը բաշխէ, այլ իր խօսքով, իր ներկայութեամբ, իր կեանքով կը խանդավառէ մեր ժողովուրդի զաւակները, որպեսզի անոնք իրենց խանդավառութեան մէջ տեսնեն վառուող աշտանակի վրայ ճրագը, հասկնան եւ ըմբռնեն կեանքի ճշմարտութիւնները: Թէ մենք՝ մարդ արարած-

ներս կեանքի մէջ ի՞նչ կը փնտրենք, մեզ համար կեանքը ի՞նչ արժէք ունի, այսինքն՝ աստուածային ներկայութիւնը:

Սուրբ Էջմիածնայ խորհուրդով Վեհափառ Հայրապետը կը ներշնչէ աստուածային ներկայութիւնը մեր ժողովուրդի կեանքէն ներս՝ ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի: Անցնող կարճապէս ժամանակաշրջանին Վեհափառ Հայրապետը նաեւ յաջողեցաւ հաստատելու կարեւոր կապեր միջազգային շրջանակներէն ներս եւ սրելով սերտ գործակցութիւն դաւանակից եւ ոչ դաւանակից, հին ու նոր Եկեղեցիներու պետերուն հետ:

Ուր որ Վեհափառը կ'երթայ, կը հանդիպի ոչ միայն այդ երկիրներու հոգեւոր ղեկավարներու հետ, այլ նաեւ կը հանդիպի այդ երկիրներու նախագահներու եւ վարչապետներու հետ. եւ Վեհափառ Հայրապետը իր անձով այդ ղեկավարներու միտքին մէջ կը տպաւորէ, թէ ի՞նչ է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին, ի՞նչ է Հայաստանը եւ ի՞նչ է հայ ժողովուրդը:

Ես կը յիշեմ Վեհափառ Հայրապետի այցելութիւնը Ամերիկա, ես կը յիշեմ Վեհափառ Հայրապետի այցելութիւնը Ամերիկայի նախագահ Բուշին եւ կը յիշեմ, թէ հանդիպումը, որ միայն հինգ վայրկեան պիտի տւեր, տուեց անելի քան 35-40 վայրկեաններ եւ կամ, ինչպէս Հայաստանում դուք կ'ըսէք, ըրեցներ, որ նախագահ Բուշը անելի լաւ հասկցաւ, թէ Հայաստան ո՞ր է, ի՞նչ է հայ ժողովուրդի պատմութիւնը եւ ի՞նչ է Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին:

Վեհափառ Հայրապետի տարբեր Եկեղեցիներու պետերու հետ իր յարաբերութիւնները մենք տեսանք եւ վայելցեցինք անցեալ տարի, 1700-ամեակի առիթով, երբ աշխարհի զանազան շրջաններէն եկեղեցական պետեր եկան-այցելեցին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, այդ թվում եւ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պատրիարքը:

Առաջին անգամ ըլլալով Հռոմեական Եկեղեցւոյ Պապը եւս եկաւ-այցելեց Հայոց աշխարհ եւ հիւրը եղաւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, մնաց Վեհափառի մէջ: Եւ այս աննախընթաց մէկ երեւոյթ մըն էր, քանի որ բոլորս ալ գիտենք, թէ երբ Սրբազան Պապը երկիրներ եւ տարբեր աշխարհներ կ'այցելէ, կը մնայ տեղւոյն Կաթողիկ Եկեղեցւոյ ներկայացուցչին եւ կամ կարդինալին մօտ: Առաջին անգամն էր, որ Պապը կը մնար Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին իբրեւ հիւրը Վեհափառ Հայրապետին:

Այս բոլորը պատահեցան եւ կը պատահին, որովհետեւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ունի Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի նման իմաստուն, գիտակից եւ աշխոյժ հոգեւոր Հայր մը: Վեհափառ Հայրապետը, հետեւելով մեր երանամեծ Հայրապետներու օրինակին, երեք տարիներէ ի վեր նեցուկ կանգնած է մեր Հայրենի պետութեան եւ վերածած է Հայաստանեայց Եկեղեցին իսկական բարոյական ուժի թէ՛ Հայրենիքէ ներս եւ թէ՛ Հայրենիքէ դուրս:

Մենք բոլորս՝ Հայ Եկեղեցւոյ սպասաւորներ, Հայ Եկեղեցւոյ զաւակներ, համոզուած ենք, որ Վեհափառ Հայրապետը իր դաւանած սկզբունքներու համաձայն մեր հաւատարեցեալ ժողովուրդը իմաստութեամբ պիտի առաջնորդէ դէպի աղբիւրը Լոյսի, որպէսզի իւրաքանչիւր հայ քրիստոնեայի համար չլինի ծածուկ բան, որ չյայտնուի, եւ ոչ ալ զաղտնի բան, որ չգիտցուի եւ ի յայտ չգայ եւ իւրաքանչիւր հայ դէն Քրիստոսի ճրագը բարձր պատուան:

դանի, ոսկեայ աշտանակին վրայ, փեսնէ այդ Լոյսը, հաւարայ այդ Լոյսին եւ քալէ այդ Լոյսի ճանապարհի վրայէն, ինչպէս քալեցինք 1700 փարիներ շարունակ:

Այս ուրախ, երջանիկ առիթով մենք կը շնորհատրենք մեր Հայրը Հայոց՝ մեր Հայրապետը Հայոց: Վեհափառ Հայրապետին կը մաղթենք առաւել բեղմնաւոր փարիներ, եւ մենք՝ Հայ Եկեղեցւոյ սպասաւորներ՝ եպիսկոպոս, քահանայ, սարկաւազ եւ կամ հաւարացեալ ժողովուրդ, կ'ուզենք հաւաստիացնել, թէ՛ Վեհափառ Տէր, մենք բոլորս ալ Ձեզ հետ ենք, Ձեզ հետ պիտի շարունակենք մեր երթը՝ քալելով Ձեր երին, հետեւելով Ձեզի, որովհետեւ գիտենք, թէ Դուք առաջնորդած եք եւ կ'առաջնորդէք մեզի դէպի Լոյս եւ ճշմարտութիւն:

Կ'աղօթենք Ձեզի համար, Վեհափառ Տեր, կ'աղօթենք Ձեր առողջութեան համար՝ ըսելով, թէ՛ Տէր, երկար կենանք քուր Հայրապետին՝ Հայոց Հոր, որպեսզի Հայոց Հայրապետի գլխատրութեամբ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին շարունակէ ապրիլ իր քրիստոնէական հաւաքը եւ այդ հաւաքը միշտ եւ միշտ դարձնէ իր առօրեայ կեանքին մասը եւ բաժինը:

Մենք ուրախ ենք, որ այս առիթով շատ մը փեղերէ, աշխարհի շատ մը երկիրներէ ահագին մեծ թիով շնորհատրական մաղթանքներ եկած է Վեհափառ Հայրապետին: Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ թեմակալ առաջնորդներ, Նուիրապետական Աթոռներու գահակալներ իրենց մաղթանքները, իրենց շնորհատրութիւնները կը հղեն ազգիս Վեհափառ Հայրապետին: Ուրախ ենք նաեւ, որ այս երջանիկ առիթով, Վեհափառ Հայրապետի գահակալութեան երրորդ փարեղարձի առիթով, Հռոմի Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սրբազան Քահանայապետը եւս Իր շնորհատրական գիրը կը դրկէ Իր ներկայացուցիչին՝ Գերաշնորհ Կլաւդիոյ եպիսկոպոս Գուցերոսի միջոցաւ: Այս պահուն պիտի խնդրենք Կլաւդիոյ արքեպիսկոպոսէն՝ պապական նուիրակէն, որպեսզի գայ եւ կարդայ Նորին Սուրբ Օծութիւն Ս. Տ. Յովհաննէս-Պօղոս Բ. Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Հայրապետի օրհնութեան եւ շնորհատրական գիրը՝ ուղղուած այս ուրախ առիթով: